

6. Διάκρισις τῶν αὐτοτελῶν ἀντικειμένων καὶ τοῦ ὑποκειμένου.

"Οπως ή παράστασις τῆς κινήσεως ἐνεργεῖ κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν παραστάσεων εἰς τὴν ὅλην τῆς καθαρᾶς αἰσθήσεως καὶ τὴν χρονικοτοπικὴν μορφήν, οὗτοι συμβάλλεται οὐχ ἡττον αὕτη εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἀρχικῶς ἀδιαιρέτου τῆς ἐμπειρίας περιεχομένου εἰς διάφορα τοπικοχρονικὰ ἀντικείμενα. Ἡ διάκρισις αὕτη, καίπερ ἀπὸ λογικῆς ἀπόψεως εύρισκομένη ἐν παρομοίᾳ βαθμίδι πρὸς τὴν εἰρημένην ἀνάλυσιν, προηγεῖται δικινητικῆς ἀναμφιβόλως ἐντῇ ψυχολογικῇ ἐξελίξει. Ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως ἡ μετατόπισις τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι ὁ μόνος ἀποχρῶν λόγος τῆς ἀναλύσεως τοῦ περιεχομένου τῆς ἐμπειρίας εἰς στηθὺν αὐτοτελῶν ἀντικειμένων. Ἡ περίστασις δὲν ἀφ' ἐνδεικνύεται μὲν τὸ ὑποκείμενον, ἔνεκεν τῶν ἴδιων κινήσεων, ἀντιλαμβάνεται ἔαυτὸν ὡς ἀντικείμενον, ἀφ' ἐτέρου δὲ λαμβάνεται ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς κινήσεως συνεδησιν τῆς αὐθυπαρξίας αὐτοῦ, ἐξασκεῖ μεγίστην ἐπίδρασιν ὡς πρὸς τὴν διεργασίαν τῶν παραστάσεων. Τὰντικείμενα νοοῦνται ἐνταῦθαι ὡς ὑποκείμενα, εἰς ἣ η ἀρχέγονος νόησις ἔχει τὴν ὕστην ν' ἀποδίδῃ ὑπόστασιν παρομοίαν πρὸς ἔκεινην, ἢν εὑρίσκεται ἐν ἔαυτῇ. Ἀλλ' ὅσην διῆποτε καὶ δὲν ἔχει σημασίαν τὸ μνημονευθὲν τοῦτο ἐλατήριον, ὡς πρὸς τὴν ψυχολογικὴν ἐξελίξιν, η ἀποχρῶσι λογικῆς αἵτια τῆς διακρίσεως ἔκεινης τοῦ κόσμου τῶν παραστάσεων συνίσταται **ἐν τῇ ἀνεξαρτήτῳ κινήσει τῶν ἀντικειμένων**, διότι μόνον πρὸς ταύτην ἔνθυμίζεται ὅντως η συντελουμένη διάκρισις. Πᾶν δὲτι δὲν διαποχωρίζεται ἐν τῇ κινήσει, η πᾶν δὲτι εἰς τινα χαρακτηριστικὰ γνωρίσιματα νοεῖται ὡς τι διὰ τῆς κινήσεως τυχὸν διαποχωρίζομενον, ἀπομένει ἐν τῇ βαθμίδι τῆς ἐμπειρικῆς γνώσεως **ἐν αὐτοτελὲς ἀντικείμενον**. Εἰς τὴν οὗτον δὲ πρωκτήστουσαν πληθὺν τῶν παραστάσεων συγκαταριθμεῖται καὶ τὸ ἴδιον ἡμῖν σῶμα, ἐν πρώτοις ὡς ἰσοδύναμον συστατικὸν μέρος τοῦ συνόλου. Λίστι τὰς αὗτὰς ἐνεργείας τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς βουλήσεως ἀποδίδει ἀρχικῶς καὶ εἰς τὰντικείμενα τοῦ ἐκτὸς κόσμου, καὶ δὴ ἀποτελοῦσιν αἱ ἐνέργειαι οὖται ὡς πρὸς τοῦτο ἀμέσους συμβολὰς εἰς τὸ ἐκ τῆς κινήσεως ἀπορρέον γνώρισμα τῆς ὑποστάσεως τοῦ ὑποκειμένου. Τὸ ἀρχικὸν τοῦτο ψυχολογικὸν γεγονός οὐδαμῶς συνάρδει πρὸς τὴν ἀρχήν, ὅτι η ἀντικειμενικότης τῶν πραγμάτων εἶναι ἐνέργεια τοῦ

ὑποκειμένου, ἵνα προηγεῖται ἡ ἄμεσος αὐτοσυναίσθησις τῆς ἴδιας αὗτοῦ ὑποστάσεως. Οὐχὶ δλιγόντερον ἀπαράδεκτος ἀποβαίνει ἡ κατ' ἐπίφασιν δικαιολόγησις τῆς γνώμης, ἥτις εἰς τε τὰντικείμενα καὶ τὸ ὑποκείμενον μετὰ τῶν διακρινόντων ταῦτα χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων ἀποδίδει τὴν αὐτὴν ἀρχικότητα. Ὁ δύνθρωπος οὔτε ἐν τῇ ἀρχεγόνῳ τῆς γνώσεως βαθμίδι, οὔτε ἐν τῇ πράξει,—ὅταν δηλαδὴ οὗτος εὑρίσκεται ἀκόμη μακρὰν τῆς θεωρητικῆς σκέψεως,—νοεῖ πάντοτε πρὸς τοῖς ἀντικειμένοις τῶν παραστάσεων καὶ τὸ ἴδιον ἔαυτοῦ ἐγώ. Ἡ σκέψις δτι τὸ νοοῦν ὑποκείμενον ἀνήκει εἰς ἔκαστον ἀντικείμενον, δὲν γεννᾶται ἐν ἡμῖν κατὰ κανόνα, διὰ τὸν λόγον δτι εἰς καταστάσεις τελείως ἀντικειμενικῆς ἐποπτείας ἥκιστα ἀναμιμνησκόμεθα ἢν γένει τοῦ ἴδιου ἡμῶν ἐγώ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ᾧ περιπτώσει πράττομεν τοῦτο, ἡ σχέσις τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ ὑποκείμενον θ' ἀνταποκρίνεται μόνον, κατὰ κανόνα, πρὸς τινα **ἀντιπαράθεσιν** τῶν ἀντικειμένων, οὐχὶ δὲ πρὸς ἀμοιβαίαν τινὰ **ἔξαρτησιν** αὐτῶν. Ἐν τούτῳ δ' ἀκριβῶς τῷ σημείῳ ἔγκειται ἡ αἵτία, δι. Ἡν ἡ ὑπόθεσις περὶ σταθερᾶς τινος μεταξὺ ἀντικειμένου καὶ ὑποκειμένου ἀλληλεπιδράσεως ἀντιστρατεύεται ἐναντίον τῶν ἀπανταχοῦ πρὸς τὴν φυσικὴν κοινωνίαν συνδεομένων προ-
υποθέσεων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης.

Πᾶσαι αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι στηρίζονται ἴδιαιτέρως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, δτι τὰντικείμενα ὑφίστανται ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑποκειμένου, καὶ δτι πρὸς ἔρευναν αὐτῶν οὐδεμία παρίσταται ἀνάγκη, δπως πρὸς τοῖς ἀντικειμένοις τούτοις νοῆται καὶ τὸ ὑποκείμενον. Διότι αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἀποσκοποῦσι πανταχοῦ τὴν ἔρευναν τῶν ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑποκειμένου ὑφισταμένων πραγμάτων καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν. Τοιαύτη τις ὅμως ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ἀφαιρεσις εἶναι ἐφικτή, διότι ἡδη ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἐμπειρίᾳ ὑπάρχουσι πολλάκις στιγμαῖ, καθ' ὃς ἡ εἰς τὸ ὑποκείμενον ἀφορῶσα σκέψις ἔξαφανίζεται. Ὁθεν αἱ θεωρίαι τῆς γνώσεως ἐκεῖναι, αἵτινες τὴν εἰρημένην ἀλληλεπίδρασιν ὑπολαμβάνουσιν ὡς ὅρον πάσης γνώσεως, συγκρούονται ἀναποδράστως, καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς λεπτομερεῖας, πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἐμπειρικῶν ἐπιστημῶν ¹.

1. Αἱ γνῶμαι ἐκεῖναι, ἐν αἷς ἐκφράζεται ἡ ἀντίφασις αὕτη, εἶναι ἐπαραδείγματι αἱ ἐπόμεναι: τὰ ἄτομα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν γίνονται ὡς ὑπόθεσις μποδεκτά, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς αὐτὰ ἔκτασις, μιρφή, ἐπίσης δὲ καὶ χρῶμα, διότι τὸ νοοῦν ὑποκείμενον δὲν δύναται νὰ σχη-

Αλλὰ τὴν ἀπλοῦκήν κατάστασιν ἔκεινην, καθ' ᾧ ή συσχέτισις ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου ἔδει ἀκόμη νὰ ὑφίσταται ἐν τῇ πρωτογόνῳ ὑποστάσει αὐτῆς, εἶναι πρόθυμοι νὰ θεωρήσωσιν ὡς ἴδεώδη τινὰ βαθμίδα τῆς γνώσεως, εἰς ᾧ ἔφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ πάλιν μετά τινας περιπλανήσεις ἢ λύσις τῶν εἰς τὴν θεορίαν τῆς γνώσεως ἀφορῶντων προβλημάτων. Ἐν τούτοις ἡ ἴδεα τοῦ χρυσοῦ αἰλânος εἶναι καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην ἀπλῶς ἡ ἐπαναφορὰ γεωτέρων σκέψεων εἰς παραφρασμένους χρόνους, οἵτινες ἐν τῇ πραγματικότητι ὑπῆρξαν ὅλως τὸ ἀντίθετον τοῦ ὑποτιθεμένου ἴδεωδους. Η «ἀρχαῖκὴ κοσμοθεωρία» ἔγκειται ἀκριβῶς ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἔθειρει ἔκατὸν ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν πραγμάτων μόνον ὡς ἀντικείμενον. "Οὐεν τῇ ἀναπόδραστος συσχέτισις ἔκεινη εἶναι προΐὸν τῆς σκέψεως, ᾧ πάντοτε πάλιν ἀπομικρύνομεν ἔκει Ἕνθα δρῶμεν ἀπὸ καθαρῆς ἐμπειρίας ἀρετηρίας".

Ἐν τῆς ἀναλύσεως δλοκλήρου τοῦ περιεχομένου τῆς ἐμπειρίας εἰς αὐτοτελῆ ἀντικείμενα δύναται νὰ προκύψῃ ἡ λογικὴ ἀντίθεσις τοῦ ὑποκειμένου πρὸς τὰντικείμενα μόνον διὰ τῶν ἐνεργειῶν ἀκριβῶς ἔκεινον τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς βουλήσεως, ἀτίνες ἀρχικῶς μεταρέφονται ἐπὶ πάντων τῶν ἀντικειμένων τῶν παραστάσεων, καὶ δι' ἓν ταῦτα μεταβάλλονται εἰς ὑποκείμενα κατὰ τὸ αὐτὸν μέτρον, καὶ οὐδὲ τὸ ὑποκείμενον ἀντιλαμβάνεται καντοῦ ὡς ἀντικειμένου. "Ἄν ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων ἡ τούλεχιστον ἀπό τινων ἐξ αὐτῶν δύναται τυχὸν νὰ ἀλλείπῃ παντάπασιν ἡ ὑποκειμενικὴ ὄψις, τοῦτο εἶναι ζήτημα, ὅπερ ἐγείρεται μόνον περὶ τὸ τέλος μᾶς εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἐπιστήμης εὑρισκομένης διανοίσεως. Ἐν τούτοις ὅμιτος ἐνυπάρχουσιν ἥδη ἐν τοῖς ἀρχικοῖς ὅροις τῆς ἐμπειρίας ποικίλαι εἴδη καὶ διάφοροι βαθμοὶ ἀκτιμήσεως, οἵτινες συνδέονται πρὸς τὰ διάφορα ἀντικείμενα τῶν παραστάσεων. Πάντα τὰ εἴδη καὶ οἱ βαθμοὶ τῆς ἀκτιμήσεως ταῦτις στηρίζονται ἐπὶ τῶν συναισθημάτων. "Οὐεν διάκρισίς τις μεταξὺ τῶν ἀξιῶν δύναται νὰ ὑπάρξῃ τότε μόνον,

ματίσῃ τὴν παράστασιν σώματος, διερ οὖν εἶναι ἀχρούν. Εἰς τὴν ἔρευναν δὲ τῶν καταστάσεων, αἵτινες προηγήθησαν τοῦ ἀνθρώπου ἡ τῶν ἀνθρώποισι διντων, ἀτίνα θὰ ἡδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν οἷονεὶ ἀκπροσωπούντα τοὺς προγόνους αὐτοῦ, δὲν προβαίνουσιν αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι, διότι εἰς τοιαύτας καταστάσεις ἀλλείπει ἡ ὡς ὅρος πάσης γνώσεως προϋποτιθέμενη κυρία συνδιάταξις ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, κτλ.

1. Περὶ τοῦ ἀπλοῦκοῦ καὶ κριτικοῦ πραγματισμοῦ ἔθε. Phil. Stud. XII. σελ. 338 καὶ ἐφεξῆς, καὶ XIII., σελ. 43 καὶ ἐπέκεινα.

ὅταν πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ διαστελλόμενα ἀντικείμενα συνδέωνται συναισθήματα διαφόρου ποιότητος.¹ Ενταῦθα ὅμως προεξάρχει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τόσον ἐνεκεν τῆς ποιότητος τῶν πρὸς αὐτὸν συνδεομένων συναισθημάτων, ὃσον καὶ ἐνεκεν τῆς ἐντάσεως αὐτῶν, αὐτὸν τοῦτο τὸ νοοῦν ὑποκείμενον. Αἱ κινήσεις τοῦ ὑποκειμένου-ἀντικειμένου (Subjekt-Objekt) τούτου εἶνε συνδεδεμέναι μετὰ συναισθημάτων καὶ αἰσθημάτων, ἀτινα ἐν μέρει μὲν προηγοῦνται τούτων, ἐν μέρει δὲ συνοδεύουσιν αὐτάς, ἐν μέρει δ' ἔπονται ὡς ἐπιδράσεις.² Εκ πάντων τῶν εἰρημένων συστατικῶν μερῶν αἱ προηγούμεναι καὶ πρὸς τὰς ἐνεργείας ὡς ἐλατήρια, καθὼς ἐπίσης τὰς ἀμέσως ἐπόμενα συναισθήματα, ἀπερ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸν ἐπιτυχόντα ἢ ἀποτυχόντα σκοπὸν τῆς παραστάσεως, ἀποτελοῦσι τοὺς παράγοντας τῶν συναισθηματικῶν ἐκείνων ἀξιῶν. "Οθεν αὗται δύνανται ἐπίσης νὰ ὅρισθωσιν ὡς συναισθήματα, ἀτινα γεννῶνται ἐκ τῆς συνδέσεως τῆς συναισθηματικῆς ἀξίας τῶν ἐλατηρίων πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ συναισθήματος τῆς συντελεσθείσης πράξεως.

"Ενῷ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἡ ἐνέργεια τῆς βουλήσεως ἔλεγχεται ὡς ἀμεσος παράγων τῶν ἴδιων ἡμῶν κινήσεων, ἐπηρεάζονται συγχρόνως τάντικείμενα συνεπείᾳ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιδράσεως τῶν κινήσεων ὡς πρὸς τὰς ἴδιατητας καὶ ἀμοιβαίας αὐτῶν σχέσεις. Οὐχὶ δὲ ὅλιγώτερον τὸ ὑποκείμενον δὲ μὲν ὑποστηρίζεται δὲ δὲ κωλύεται ἐν τῇ δράσει αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀντικειμένων. Οὔτως ἀναπτύσσεται ἡ παράστασις μιᾶς ἀλληλεπιδράσεως τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου, καθ' ἥν τὸ ἐνέργειν καὶ τὸ πάσχειν γίνονται ἀμέσως αἰσθητὰ ὑπὸ τοῦ ὑποκειμένου, ταῦτα ὅμως ἀποδίδονται πάλιν εἰς τάντικείμενα, δοθέντος δτι ἡ μὲν ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου γίνεται ἔξωθεν ἀντιληπτὴ ὡς πάθος τι τοῦ ἀντικειμένου, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου ἐπίδρασις αὐτοῦ ὡς ἀντικειμενικὴ ἐνέργεια. Αἱ παραστάσεις αὗται, κατ³ ἀρχὰς εἰλημμέναι ἐκ τῆς σφαῖρας τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν ἔξωτερικῶν ὁρατῶν κινήσεων, λαμβάνουσι κατόπιν θεωρητικὸν χαρακτῆρα. Τὸ ἀντικείμενον δέον νὰ ἐνεργῇ ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου διὰ ν' ἀποβαίνῃ παραστατὸν ὑπὸ αὐτοῦ. Πᾶν δτι ὅμως συνδέεται πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου, καθ' δν τρόπον αὕτη ἔξωτερικεύεται ἐν τῇ κινήσει, ἀντιτάσσεται εἴτε ὡς σφαῖρα ἀμέσου ἐσωτερικῆς δράσεως, εἴτε,—δοθέντος δτι ἡ σχέσις ἐκείνη τῶν ἀντικειμένων πρὸς τὸ ὑποκείμενον μεταφέρεται εἰς τὴν σχέσιν τῶν ὑποκειμενικῶν γεγονότων πρὸς

τὸ ἀφηρημένως νοούμενον ὑποκείμενον, — ὡς ἐσωτερικὴ παράστασις πρὸς ἔξωτερην. Καὶ ἂν ἀκόμη ἡ τελευταῖα αὕτη ἐν μέρει ἔτι ἐσφαλμένων ἀναλογιῶν στηριζομένη ἔξελιξις ἀνίκηγ εἰς τινὰ μεταγενεστέραν βαθύτατα θεωρητικῆς σκέψεως, ἡ διάκρισις, ἀφ' ἣς δρμάται αὕτη, ἡ διάκρισις δηλαδὴ τῶν ὑποκειμενικῶν γεγονότων καὶ τῶν διπό τοῦ ὑποκειμένου ἀνεξαρτήτων ἀντικειμένων καὶ τῶν ὅτι περιέχεται ἐν αὐτῇ, τούτεστιν ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἀρχικῆς ἀδιαφόρου ἀντικειμένου τῆς παραστάσεως εἰς ἀντικείμενον καὶ σαρδαστασιν, προπαρασκευάζεται ἥδη δεόντως ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ.¹ Η διάκρισις αὕτη συμπληροῦται κατόπιν διὰ ποικίλων ἐμπειρικῶν γνώσεων, αἵτινες ἐπιβιάλλονται κατὰ τὴν σύγκρισιν τῶν ἀντικειμένων. Λί γανταστικαὶ εἰκόνες διακρίνονται δηλούτι τῶν πραγμάτων ἀντικειμένων διὰ χαριστηριστικῶν γνωρισμάτων, ἀτιναὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς, διπός νοῶμεν ἐκεῖνας μὲν ὡς δημιουργήματα τοῦ ὑποκειμένου, ταῦτα δὲ ὡς ἐπιδράσεις τῶν πραγμάτων ἔτι τὸ ὑποκείμενον. Οὗτος αἱ ἐν τῷ ἀρχικῇ τῆς ἐμπειρίας περιεχομένῳ ὑφιστάμεναι διακρίσεις γίνονται ἀφορμὴ τοῦ ἐπομένου ἐρωτήματος : τι πιθασις ἀνίκητη ἐν ταῖς ἡμετέραις παραστάσεσιν εἰς τὸ ἀντικείμενον καὶ τι ἀνίκητη εἰς ἡμᾶς αὐτούς, ὡς ὑποκείμενα ;

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἐκτείνεται μέχρι τῆς ἀρχικῆς ἐμπειρικῆς γνώσεως. "Οταν διὰ χαριστηριστικῶν γνωρισμάτων, ουνδεομένων πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῆς βούλησεως, τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἀντικείμενον διαχωρίζονται ὡς ἄλληλοι, γεννᾶται ἡ παράστασις, ὅτι πάντας ἐκεῖνα τὰ συστατικὰ τῆς ἐμπειρίας στοιχεῖα, τὰ σχετικόμενα ἀμέσως πρὸς τὴν βούλησιν, ἀνίκουσιν ἀστοκλειστικῶς εἰς τὸ ὑποκείμενον. 'Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ κατὰ τοιούτον τρόπον εἰς τὴν παραστατικὴν ὅψιν ἐπαναγρμένον ἀντικείμενον ἐπιδρᾷ ἐπὶ τε τὸ συναίσθητα καὶ τὴν βούλησιν, ἐπιπροσείθεται ἡ περαιτέρω προστίθεσις, ὅτι αἱ εἰς τὸ ὑποκείμενον ἀναγράμναι καταστάσεις ἐπεῖναι στηρίζονται ἐπὶ τινῶν ἐπιδράσεων, οἷς τὸ ἀντικείμενον ἔξασκε ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου. Τοιούτοις πρόπτοις, τὸ μὲν ὡς ὑπόλειμα ἀρχεγόνου ὀπλοῦκῆς γνώσεως, τὸ δὲ ὡς προϊόν ἀρχομένης σκέψεως ἡ κοινὴ ἀντεληψις, ὅτι ἔξω ἡμῶν ὑπέρχουσιν ἀντικείμενα, ἀτιναὶ εἶνε κατ' οὐσίαν παρόμοια πρὸς τὰς ἡμετέρας παραστάσεις, καὶ ὅτι τὰντικείμενα ταῦτα δρῶνται ἐφ' ἡμᾶς παράγουσι τοῦτο μὲν τὰς πρὸς ταῦτα συναδούσις παραστάσεις, τοῦτο δὲ τὰς ἐνέργειας τοῦ συναίσθηματος, αἵτινες διμος δὲν ὑπάρχουσιν ἐκτὸς ἡμῶν εἰς τὰντικείμενα. Οὗτοι τὰ ἐκάστη παραστατικὴν ἐνέργειαν συναθεύονται συναίσθηματα προσπει-

Θενται μόνον ἀπαξ, οἵτοι ἐν ἡμῖν, ἐνῷ αἱ παραστάσεις δἰς, δηλαδὴ ἐν ἡμῖν καὶ ἔξω ἡμῶν. Ἐὰν δὲ προστεθῇ ἀκόμη ἡ γνῶσις, δτι αἱ παραστάσεις δύνανται νὰ εὑρίσκωνται μόνον ἐν ἡμῖν χωρὶς νὰ υφίστανται πρὸς ταύτας συναφῇ ἀντικείμενα ἐν τῷ ἔκτὸς κόσμῳ, καὶ δτι κατ’ ἀκολουθίαν παρίσταται ἀνάγκη ἴδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων, ἐξ ὧν νὰ συναγάγωμεν κατὰ πρώτην φοράν, δτι αἱ ἐν ἡμῖν ἐνυπάρχουσαι παραστάσεις ἀνταποκρίνονται συγχρόνως πρὸς τὰντικείμενα, θὰ προκύψῃ ἐντεῦθεν μία περαιτέρω ἀνάλυσις τῆς ἐμπειρίας εἰς ἀμέσως καὶ ἐμμέσως δεδομένων. Ὡς ἀμέσως δεδομένον δύναται νὰ θεωρηθῇ πᾶν ὅ,τι ἀντιλαμβανόμεθα, ἀδιάφορον ὃν τοῦτο οχετίζεται πρὸς τι ἀντικείμενον ἢ μή. Ὡς ἀμέσως δεδομένα εἰς τὴν ἡμετέραν συνείδησιν νοοῦνται τὰ συναισθήματα καὶ τὰ πάθη ἡμῶν, καθὼς ἐπίσης αἱ παντοειδεῖς παραστάσεις καὶ αἱ εἴκονες τῆς φαντασίας. Τούναντίον ὁς ἐμμέσως δεδομέναι εἰς αὐτὴν θεωροῦνται ἀποκλειστικῶς αἱ πρὸς τὰ ἀνεξαρτήτως ἡμῶν ὑπάρχοντα ἀντικείμενα συνδεόμεναι παραστάσεις. Κατὰ ταῦτα ἡ μὲν ἀμεσος ἐμπειρία καλεῖται **ὑποκειμενική**, ἡ δὲ ἐμμέσος **ἀντικειμενική**. Ὁθεν ἀμεσον ἢ ὑποκειμενικὸν εἶνε πᾶν ὅ,τι θεωρεῖται ἢ ἔξωθεν ἀντιλαμβανόμεθα, τούναντίον ἐμμέσον ἢ ἀντικειμενικὸν ἐλάχιστον μέρος τοῦ ἔξωθεν παρεχομένου εἰς τὴν ἡμετέραν ἐποπτείαν. Τὸ μέρος τοῦτο ἀνήκει συγχρόνως πάντοτε εἰς τὸ ὑποκειμενικὸν περιεχόμενον τῶν ἡμετέρων παραστάσεων.

‘Ἄλλ’ ὅσον καὶ ἀν αἱ ἔννοιαι αὗται φαίνωνται συνάδουσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, δύνανται, ἐν σχέσει πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς γνώσεως, νὰ ἔχωσι σημασίαν τινά, μόνον ἐφ’ ὅσον δίδουσιν ἀφορμὴν ἀκριβεστέρας ἐρεύνης τῶν αἰτίων τῶν μνημονευθεισῶν ἀντιθέσεων. Τούναντίον οὐδαμῶς δέον νὰ νοῶνται αὗται ὁς ἀποτελέσματα μιᾶς ἡδη συντελεσθείσης λογικῆς ἀναλύσεως τοῦ περιεχομένου τῆς ἐμπειρίας. Πάντα τὰ ἐν τοῖς ἀνωτέρω μνημονευθένται ἐλατήρια τῆς διακρίσεως εἶνε καθ’ ἕαυτὰ ψυχολογικῆς καὶ οὐχὶ λογικῆς φύσεως. Ἐντεῦθεν καθιστάται νοητόν, δτι τὸ τελευταῖον ἀποτέλεσμα τῆς ἀναλύσεως ἔκεινης ἐμπερικλεῖται κατάδηλον ἀντίφασιν. Ἡ παράστασις δρεῖται νὰ εἶνε ὑποκειμενικὴ αὐτὴν μαθ’ ἕαυτήν, καθὼς ἄλλως τε ὅλοκληρον ἐν γένει τὸ περιεχόμενον τῆς ἐμπειρίας. Οὐχ ἡττον δέον διά τινων χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ εἰς ταύτην ἀπόδοσις σημασίας ἀντικειμένου. Πάντα δημιώς τὰ τοιαύτικης φύσεως γνωρίσματα ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν ἐμπειρίαν. Ὅθεν δὲν εἶνε εἰς ἡμῖν δυνατὸν νὰ μά-

Θωμεν διὰ τίνος μέσου θὰ ἡδύνατο κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον τὸ ὑποκείμενον νὰ ἔξελθῃ τῶν δρίων τῆς ίδιας ἐαυτοῦ ὑποστάσεως. Καὶ ἀν δὲ ἡδύνατο τοῦτο νὰ συμβῇ διά τινος ἀπροσίτου εἰς τὴν νόησιν ὑπερβατικῆς ἐνεργείας, οὐδὲν ὅντως ἄλλο ἀποτέλεσμα θὰ προέκυψτεν εἰμὴ ὅτι θὰ ἐδημιουργεῖτο ἐν πρὸς τὴν ὑποκειμενικὴν παράστασιν ἀνταποκρινόμενον ἀντικείμενον ἔκτὸς τοῦ ὑποκειμένου. Διότι τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι μόνον τὸ ἀντικείμενον νοεῖται ὡς τι πραγματικόν, ή δὲ ὑποκειμενική παράστασις ὡς εἰκὼν τοῦ πραγματικοῦ τούτου ἀντικειμένου, εἶνε ἀσθενές, δοθέντος ὅτι τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἶνε αὐτὸ καθ' ἐαυτὸ μία ἀνεπιτυχῆς εἰκὼν τῆς πραγματικότητος. "Οταν ἐν τινὶ κατόπτρῳ βλέπωμεν τὸ εἴδωλον ἀντικειμένου τινός, διὰ νὰ διακρίνωμεν τὸ εἴδωλον αὐτὸ τοῦ ἀντικειμένου, στηριζόμεθα ἐπὶ τοῖ γεγονότος, ἥτι τὸ τε ἀντικείμενον καὶ τὸ εἴδωλον εἶνε εἰς τὴν ὕρασιν ἡμῶν δεδομένα ὡς δύο ἀντικείμενα. 'Ἄλλ' ή παράστασις καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς οὐδέποτε δίδονται εἰς ἡμᾶς ὡς δύο ἀντικείμενα. Μάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα αἰσθητοῦ τινος ἀντικειμένου δέον νὰ γίνωνται αἰσθητῶς παραστατά. Τοιτο δὲ οὐδὲν ἄλλο δηλοῦ εἰμὴ ὅτι εἰς τὸ ἀντικείμενον ἀπονέμονται τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, ἀπερ ἀποδίδονται καὶ εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν παράστασιν. Η περίστασις, ὅτι κατὰ τὴν ἀντικειμενικὴν τῶν ἡμετέρων παραστάσεων ἔρευναν τινὲς τῶν ιδιοτήτων ἐλέγχονται ὡς μὴ ἀνίκουσαι εἰς τὸ ἀντικείμενον, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ὑποκείμενον, δὲν δύναται νὰ ἀρῃ τὴν ἀντερασιν ἐκείνην. Διότι ἐν σχέσει πρὸς πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, ἐν οἷς τὸ ἀντικείμενον δέον νὰ πιμπωνῇ πρὸς τὴν παράστασιν, ὁ δικλισιασμὸς τοῦ ἀντικειμένου θὰ ὑπῆρχε πάντοτε, τεθέντος ὅτι παρὰ πάντα ἐλεγχον δὲν δύναται ν' ἀφαιρεθῇ ἐκ τῆς παραστάσεως μία ὁριστικὴ ίδιότητς, δηλαδὴ ή ίδιότης τοῦ νὰ γοῆται αἵτινη ὡς ἀντικείμενον. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο γνώρισμα εἶνε προϊόν τῶν ψυχολογικῶν ὕρων τῆς αἰσθησιακῆς ἀντιλήφεως, δι' ὃν πάντα τὰντα τὰντα ἀντικείμενα δίδονται εἰς ἡμᾶς ὡς διακεκριμένα ἐν τῷ χώρῳ, καὶ οἵτινες προιγιοῦνται πάσης λογικῆς ἔργασίας τοῦ περιεχομένου τῶν παραστάσεων. Τούναντίον ή περίστασις, ὅτι ή πρὸς τὸ ἀρχικῶς δεδομένον περιεχόμενον ἐκεῖνο συνδεομένη ψυχολογικὴ ἀνάλυσις ἀνάγκη τὴν παραστατικὴν ἐνέργειαν εἰς ὀρισμένους τινὰς ψυχολογικοὺς παράγοντας, δὲν εἶνε αὐθεντικὴ διὰ τὴν λογικὴν ἀνάλυσιν τῆς ἐμπειρίας. Διότι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς δίδεται εἰς ἡμᾶς μόνον ὡς προϊόντον ἀρχετύπων ψυχολογικῶν παραγόντων, ή δὲ ψυχολογία προσ-

ποθέτει ήδη ως ὅρον εἰς πάσας τὰς παρ' αὐτῆς διενεργουμένας ἀναλύσεις τῆς ἐμπειρίας μίαν πρὸς τὰς παραστάσεις ἀνταποκρινομένην πραγματικότητα. "Οθεν ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψιεως ἡ παράστασις εἶναι ἡ ἐπιγένεσις, οὐχὶ δὲ ἡ γένεσις, δεδομένου τινὸς ἀντικειμένου. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ψυχολογικὴ ἀφετηρία συγάδει πρὸς τινὰ ἐσκεμμένην γνῶσιν, ήτις εἶναι τὸ πρῶτον ἐφικτὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεταξὺ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου γενομένης ἔνσυνειδήτου διακρίσεως, ἡ πραγματικότης τοῦ ἀντικειμένου εἶναι καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ἀρχικῶς δεδομένον, ὥπερ εἰς πάσας τὰς μεταγενεστέρας διακρίσεις καὶ ἐξακριβώσεις διατηρεῖται ὡς ἀναλλοίωτον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα.

"Η ὑπόθεσις ἐκείνη, ήτις τὰς ἐκ τῆς λογικῆς ἀναλύσεως προκυπτούσας διακρίσεις ἐκλαμβάνει ως ἀρχικῶς δεδομένας, δέον ν' ἀναστραφῆ πλήρως. Τὸ ὑποκειμενικὸν περιεχόμενον τῶν παραστάσεων δὲν εἶναι ἐκεῖνο, ἕξ οὖτος διὰ βαθμηδὸν ἐκδηλουμένων χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων ἀπορρέει τὸ ἀντικείμενον, ἀλλ' ἡ ἴδιότης τοῦ νὰ εἶναι ἀντικείμενον ἀνήκει εἰς τὴν παράστασιν εὐθὺς ἕξ ἀρχῆς· μᾶλιστα δὲ ἡ ἴδιότης αὕτη εἶναι ἐκείνη, ήτις τὸ πρῶτον καθιστᾷ δυνατὸν τὸν χωρισμὸν τῆς ὑλῆς τῶν παραστάσεων ἀπὸ τοῦ περιεχομένου τῶν συναισθημάτων καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν μεταξὺ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου διάκρισιν. "Ἐπίσης ἡ διάκρισις ἐνίων ἴδιοτήτων τῶν παραστάσεων, ὡς ὑποκειμενικόν, εἶναι πάντοτε προϊόντος μεταγενεστέρας γνῶσεως, καθ' ᾧν δυνάμει ὠρισμένων τινῶν λογικῶν ἀρχῶν χαρακτηριστικόν τι γνώρισμα, ὥπερ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἐμπειρίᾳ οὐδέποτε δύναται νὰ ἔκτοπισθῇ, νοεῖται διὸ ἀποβαλλόμενον. "Οθεν, ἐν καὶ τοιούτος ἔλεγχος ἀσκεῖται ἡδη ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἐμπειρικῆς γνώσεως, εἶναι ὅμως δ ἔλεγχος οὗτος μονομερῆς καὶ ἥκισται ἀσφαλῆς, ἐφ' ὃσον ἔλλειπουσιν αἱ ἀρχαὶ ἐκεῖναι, ἕξ δὲ ἀπορρέουσι στιθεροὶ κανόνες διέποντες τὴν ὑπὸ τῆς νοήσεως διενεργουμένην κατεργασίαν τῶν παραστάσεων.

"Ἐπειδὴ πᾶσα ὑλὴ τῆς ἐμπειρίας εἶναι ἀρχικῶς ἀντικειμενική, πᾶσα ἐμπειρικὴ γνῶσις εἶναι εὐθὺς ἕξ ἀρχῆς ἀμεσος. Τὸ ὑποκειμενον νοεῖ τὸ ἀντικείμενον διὸ ἀμέσως δεδομένον, καθὼς αὐτὸν τοῦτο τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἀμέσως εἰς ἐαυτὸν δεδομένον ἀντικείμενον. "Ἐκ νέου ἐνυπάρχει ἐνταῦθα δὲ λογικὸς ἔλεγχος ἐκεῖνος, ὃστις ἀνάγει εἰς τὴν νόησιν χαρακτηριστικά τινα τοῖς ἀντικειμένοις γνωρίσματα, ἢ μᾶλιστα ὅλόκληρον τὸ ἀντικείμενον. Λιὸν τῶν χαρακτηριστικῶν δὲ τούτων γνωρισμάτων γεννᾶται τὸ πρῶτον διανοια ἐνδεικνύεται μόνον δεδομένου ἀντικειμένου. Τοῦτο

ὅμως οὐδέποτε δύναται νὰ εἶνε ἄλλο τι παρὸ τὸ ἀμέσως δεδομένον ἀντικείμενον, καθ' ὃν τρόπον τοῦτο διεμορφώθη μετὰ τὸν μνημονευθέντα λογικὸν ἔλεγχον, ὅστις ἔδει νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν. Τοιουτορόπως ὑποκειμενικὴ καὶ ἔμμεσος γνῶσις εἶνε παρεμφερεῖς ἐννοιαί, δεδομένου δτι, ὅπως στοιχεῖά τινα τῆς παραστάσεως ἐπανάγονται εἰς τὸ ὑποκείμενον, οὕτω τὰ λοιπὰ θεωροῦνται ως συστατικὰ μέρη ἔμμεσου τινός, τουτέστι διὰ προηγηθείσης λογικῆς σκέψεως ἐπιτευχθείσης γνώσεως. "Ο, τι δὲ ἐκ τοῦ ἀμέσου περιεχομένου τῆς ἔμπειρίας ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ὑποκείμενον, ἵτοι τὸ συναίσθημα ἡμῶν καὶ ἡ βιούλησις, οὐδέποτε δύναται νὰ γίνῃ ἀντικείμενον ἔμμεσου γνῶσεως. Δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τούτων, ἀνιλύοντες ταῦτα εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῶν καὶ δεικνύοντες τὰς σχέσεις τῶν στοιχείων τούτων πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὴν παραστατικὴν τῆς συνειδήσεως ὅψην. Η οὐδάλυσις αὗτη δύναται ἐπίσης νὰ εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τελεῖα· δύνανται βεβαιώς νὰ ὑπάρχωσι καὶ σφάλματά τινα εἰς ταύτην, οὐδέποτε ὅμως τὸ ὑποκειμενικὸν περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως δύναται νὰ ὑκοστῇ τὰς λογικὰς μεταβολὰς ἐκκίνας, εἰς ἃς εἶναι ἐκτεθειμέναις ὀπασιαὶ αἱ ἐξ ἀντικειμένου παραστάσεις, καὶ δι' ὃν αἵτινα ἐκ τῆς ἀμέσου αὐτῶν πρωτογόνου καταστάσεως ἀνυψιοῦνται εἰς περιωπὴν ἔμμεσου γνῶσεως. Συνεπῶς ἡ τελευταία αὕτη οὐδόλως προσπαθεῖ νὰ προβῇ εἰς τὴν δίμεσον ἐξακρίβωσιν τοῦ δεδομένου, καθὼς πράττει τοῦτο ἡ ἀπλοῦχὴ συνείδησις, ἀλλὰ προσάγεται εἰς τὸ νὰ ἔξενοῃ ἀρχάς τινας, αἵτινες, ἐν σχέσει πρὸς τὸν συνειρμὸν τοῦ δεδομένου, παρέχουσι τοιαύτην βεβαιότητα, οἷαν οὐδέποτε θὰ ἔτοι δυνατὸν νὰ ἐπιδιώξῃ ἡ ἀρχαϊκὴ γνῶσις. Σὺν τῇ ἐφεύγῃ ὅμως τοιούτων ἀρχῶν συντελεῖται καὶ ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς ἔμπειρικῆς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν, ἀρχομένη ἀφ' ἡς στιγμῆς μυρροῦνται ἡ πεποίθησις, ὅτι δὲ Ἐλεγχος ἐκεῖνος τοῦ ἀρχικοῦ περιεχομένου τῶν παραστάσεων, δὲν ἀπαιτεῖ δημιουργὸν συναπτόμενος ἀγών, δὲν δύναται νὰ νοηθῇ τῇ βοηθείᾳ παραστατικῶν λειτουργιῶν, ἀλλὰ δι' ἐγγοιῶν, ὡς πρὸς τὰς διπολας αἱ παραστάσεις ἔχουσι μόνον σημασίαν συμβόλων, διτιγα δικροστοῦνται ὑφ' ἕαυτῶν.

Κατὰ ταῦτα τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ συνεπάγεται ἡ ἀνάλυσις τῆς ἔμπειρικῆς γνῶσεως ἔναντι τῆς περαιτέρῳ ἀφηρημένης διεργασίας, εἶνε τὸ ἐπόμενον: Τὸ ὑποκείμενον διατηρεῖ κατὰ πάντα ἔλεγχον, δην ὑφίσταται τὸ περιεχόμενον τῆς ἔμπειρίας ως ἐκ τοῦ μεταξὺ τῶν παραστάσεων συναπτομένου ἀγῶνος, πᾶσαν τὴν

άμεσον πραγματικότητα αὐτοῦ ἀναλλοίωτον. Πᾶσαι αἱ τυχὸν ἐπανορθώσεις, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐνσυνείδητον ἀντίληψιν τοῦ ὑποκειμένου, οὐδέποτε συνδέονται πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ εἰς τὸ ὑποκείμενον ἀνήκοντος μέρους τῶν παραστάσεων, ἀλλὰ πάντοτε πρὸς τὴν σαφῆνειάν τῆς ἀντιλήψεως, ίδιως δὲ πρὸς τὸ ξήτημα, ἢν αἱ σχέσεις καὶ αἱ συνδέσεις ἔκειναι, αἵτινες ὑφίστανται μεταξὺ τῶν αὐτοτελῶν μερῶν τοῦ ὑποκειμενικοῦ περιεχομένου τῆς ἐμπειρίας, νοῶνται δρθῆς ἢ μή. Τὸ ἀντικείμενον εἶναι οὐκίσου ὡς τι **ἀμέσως** δεδομένον, καὶ ἢ πραγματικότης αὐτοῦ ἀπομένει ὥς τι **οὐδένα** ἔλεγχον ὑφίσταμενον συστατικὸν στοιχεῖον τῆς γνώσεως, ἐπειδὴ ἢ εἰς τὸ ὑποκείμενον ἐκαναγωγὴ τοῦ χαρακτηριστικοῦ γνωρίσματος τῆς ἀντικειμενικότητος ἀκαίτεται μόνον ἐν μονομερεῖ τινι περιπτώσει, μόνον δὲ κατ' αὐθαίρετον καὶ ἀπὸ λογικῆς ἀπόγριφεως ὅλως ἀδικαιολόγητον τρόπον δύναται αὕτη νὰ ἐκτείνεται ἐφ' οἶου δήποτε περιεχομένου παραστάσεων. Καίτερο δέ, συμφώνως πρὸς τὰ λεχθέντα, ἢ **διεθστασίς** τοῦ ἀντικειμένου δίδεται γενικῶς κατὰ τὸν αὐτὸν ἄμεσον καὶ ἀναμφίδριστον τρόπον, καθὼς καὶ ἢ τοῦ ὑποκειμένου, ἢ εἰς τοῦτο ὅμως ἀφορῶσαι **ἀντίληψις** ἡμῖν, ὡς διδάσκουσιν αἱ παντοχοῦ ὡς ἀναγκαῖαι ἀποδεικνύμεναι σχετικαὶ ἐπανορθώσεις, ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῆς γνώσεως ἡμῖν, ὅτι ἕκαστον ἀντικείμενον εἶναι ἐν τῷ ὑποκειμένῳ δεδομένον καὶ μετιγμένον μετὸς τείντων τῶν συστατικῶν στοιχείων τοῦ περιεχομένου τῶν παραστάσεων, ἀπερ δὲν φέρουσιν ἀντικειμενικὸν χαρακτῆρα. "Οθεν ἢ ἐμπειρικὴ γνῶσις ἐμμένει μὲν ἐνεκεν τούτου σταθερὰ ἐν τῷ συμπεριόσματι, ὅτι τὸ ἀντικείμενον εἶναι δεδομένον, ἀδυνατεῖ ὅμως νὰ καθορίσῃ κατὰ τίνα τρόπον δέον νὰ προϋποτεθῇ ἢ ὑπόστασις αὐτοῦ. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ σχέσει ὑποβοηθεῖται αὕτη ὑπό τινων ἐμπειρικῶν λύσεων τοῦ ζητήματος, αἵτινες ὅμως οὐδέποτε ἐκτείνονται πέραν τῶν δρίων τῆς μονομεροῦς περιπτώσεως, τίς τῇ ἐφαρμόζονται αὕτα. Η ἐμπειρικὴ γνῶσις προσπιθοῦσαι νὰ ὑπεπηδήσῃ τὰ δρια τῆς πρακτικῆς ταύτης λύσεως περιέρχεται ἀμέσως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κατανοήσῃ τὴν ματαιότητα τοῦ ὑγχειρίματος τούτου, διότι τὰ συμφώνως πρὸς τὰς λογικὰς ἐπινορθώσεις καὶ τὰς ὑποκειμενικὰς ἐπινυγωγὰς ἐναπολειφθένται ἀντικείμενα ὀπώλεσαν τὴν ίδιότηταν αὐτῶν τοῦ νὰ εἴναι παραστατά, δινάμενα μόνον νὰ νοῶνται ἀπὸ ὑφιστημένης ἀπόφριψης.

Τὸ ἐκ τείντων τούτων συνιγόμενων συμπέρασμα δίνεται νὰ διατυπωθῇ καὶ ὅπο τὴν ἐποιέντην μορφήν : τὸ **ναοῦν ὑποκείμενον δύναται** ν^ο **ἀντιλαμβάνεται** **ἀμέσως** μόνον **ἐαυτοῦ**, τὸ δὲ

ἀντικειμενικὸν κόσμον εἶναι εἰς θέσιν νὰ νοῇ ἰδεατῶς, τοι-
τέστι νὰ συγκριτῇ ἐντὸς ἀφηρημένων ἐννοιῶν.

7. Περὶ τῶν τύπων τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς γνώσεως.

Διάφορος πρὸς τὴν ἀμέσως ἐν τῷ περιεχομένῳ τῆς ἐμπειρίας συντελουμένην διάκρισιν μεταξὺ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου εἶναι, κατά τε τὸν τρόπον τῆς γενέσεως καὶ τὴν λογικὴν σημασίαν αὐτοῦ, ὁ **χωρισμὸς τῆς ὑλῆς ἀπὸ τῆς μορφῆς τῶν παραστάσεων**. Ἐν πρώτοις ἀμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ἀνωτέρῳ μημονευθεῖσης προόδου τῆς διακρίσεως ταύτης εἶναι τὸ ὅτι αὗτη δύναται μὲν λαμβάνεται μόνον ὑπὸ ὄψιν ἀπὸ ἀφηρημένης ἀπόψεως. Ἐπειδὴ ὡρᾶς τὰ ἔλατήρια αὗτῆς φέρουσι πλήρως ἐμπειρικὸν χαρακτῆρα, προπαρασκευάζεται αὕτη εἰς τὰς παραστάσεις, ὥπως καθορίζῃ εἰς ταύτας πάντοτε τὴν ἀντίληψιν τῶν γεγονότων. Τοιαύτη τις διάκρισις μεταξὺ ὑλῆς καὶ μορφῆς συντελεῖται πάντοτε ἐκεῖ ἔνθα ἐν τῇ παραστάσει ἀποδεδομένη εἰς δύο ἀντικείμενα τὴν αὐτὴν τοπικὴν μορφήν, εἴτε ἐκεῖ ὅπου ἀφίνομεν, δύος δύο ἐνέργειας συντελῶνται ἐν ἑκαὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

"Ἔδη ἀνταῦθα ἐγείρεται ἀναγκαῖος τὸ ζῆτημα, ἂν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσιματα, τὰ παρασχόντα ἀφοριμὸν πρὸς διάκρισιν τῶν τυπικῶν ἀπὸ τῶν ὑλικῶν στοιχείων τῶν παραστάσεων, ἐπιτρέπωσι τὴν προσπόθεσιν μιᾶς διαφόρου πραγματικῆς σημασίας.

"Ἔδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς νεωτέραις θεωρίας τῆς γνώσεως τὸ ζῆτημα μένει ἐκκρεβατές. Αἱ λύσεις αὐτοῦ, οὖν δήποτε καὶ ἐν ἔλατον ἐξωτερικὴν μορφήν, ὑπῆρχαν πάντοτε σύμφωνοι εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον, ὅτι δηλαδὴ ἀπέδιδοσιν αὗται μεγαλυτέραν γνωστικὴν θεωρητικὴν σημασίαν εἰς τὴν μορφὴν τῶν παραστάσεων ἢ εἰς τὴν ὑλὴν τῆς αἰσθήσεως. Ἐν πρώτοις ἡ πεποίθησις αὕτη συνεδέθη κατά τινα τρόπον πρὸς τὸν διαποχωρισμὸν τοῦ ὑποκειμένου ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου. Ὁριστικὴν ἐπεδραστιν ἐξίσκησαν ἀνταῦθα αἱ ἐκ τῶν θεμελιωδῶν τῆς φυσικῆς ἐννοιῶν προελθοῦσαι θεωρίαι τῆς φυσικῆς, ἵδιος καθ' ὃν τρόπον ἀντελαμβάνετο αὐτὰς δ Ἡ Γαλιλαῖος. Τοῦ συφοῦ τούτου τὰς θεωρίας ἐνστεργνισθέντες δ Ἡ Καρτέσιος καὶ δ Ἡ Λόνιος, τὸν μὲν χῶρον καὶ τὸν χρόνον ἐθεώρουν ὡς ἀντικειμενικά, τὰς δὲ κατὰ ποιὸν ἴδιατητὰς τῶν αἰσθημάτων ὡς ἀπλῶς ὑποκειμενικά στοιχεῖα τῆς ἐμπειρίας. Οὕτω, κατ' ἀναγκαῖαν συνάρτησιν, τὰ μὲν πρῶτα ὥφειλον νὰ ἔχωσιν ἀμεσον, τὰ δὲ δεύτερα ἐμμεσον σημα-